

<https://www.dnevnik.si/nedeljski/aktualno/glifosat-po-25-letih-preklicali-studijo-ki-je-jamčila-za-varnost-herbicida-2771028/>

Glifosat: po 25 letih preklicali študijo, ki je jamčila za varnost herbicida

Revija priznala kršitev integritete leta po razkritju, da so besedilo pisali direktorji in ne znanstveniki.

03. 12. 2025, 13.10

daf

Ena najvplivnejših študij, ki je desetletja služila kot ščit agrokemični industriji in zagotavljala varnost najbolj razširjenega herbicida na svetu, je bila uradno preklicana, poročajo svetovni mediji. Razkritje meče dolg in temen senco na preplet korporativnih interesov in akademske integritete.

Bilo je aprila leta 2000, ko je znanstvena revija Regulatory Toxicology and Pharmacology objavila članek, ki je za agrokemičnega velikana Monsanto pomenil zlato jamo. Študija, pod katero so se podpisali ugledni strokovnjaki Gary M. Williams, Robert Kroes in Ian C. Munro, je svetu sporočila tisto, kar so kmetje in regulatorji želeli slišati: glifosat, aktivna sestavina slavnega Roundupa, je varen za uporabo in ne predstavlja tveganja za zdravje ljudi.

Petindvajset let kasneje se je ta znanstveni temelj zrušil v prah.

V petek, 28. novembra, je omenjena revija objavila skopo, vendar uničujoče obvestilo o umiku (retrakciji) članka. Uredništvo je navedlo »več kritičnih težav«, ki spodkopavajo »akademske integritete in zaključke« študije. Gre za epilog ene največjih kontroverz v sodobni zgodovini toksikologije, ki razkriva mehanizem, znan kot »ghostwriting« oziroma prikrito avtorstvo.

Duhovi v laboratoriju

Čeprav je uradni umik študije prišel šele zdaj, je bil njen ugled omadeževan že leta. Leta 2017 so namreč v javnost pricurjali interni dokumenti podjetja Monsanto, znani kot Monsanto Papers, ki so postali del sodnih procesov v Združenih državah Amerike. Elektronska sporočila in interni dopisi so razkrili skrb vzbujajočo resnico: študije niso v resnici napisali neodvisni znanstveniki, katerih imena so krasila naslovnico.

Nekatera podjetja se še naprej borijo za ohranitev glifosata na trgu. Vendar pa postaja obramba vse težja. Ko padejo ključni stebri obrambe – in študija iz leta 2000 je bila eden najmočnejših nosilnih stebrov –, se celotna zgradba začne majati.

Besedilo so pripravili, uredili in finalizirali uslužbenci Monsanto. Zunanji strokovnjaki – Williams iz New York Medical Collegea, Kroes iz Univerze v Utrechtu in Munro iz kanadskega Interteka – so služili predvsem kot ugledna fasada, ki je korporativnemu dokumentu podelila videz neodvisne znanstvene avtoritete. Za to posojanje imen so bili, kot kažejo dokumenti, pogosto tudi ustrezno nagrajeni.

V znanstvenem svetu je takšna praksa enakovredna smrtnemu grehu. Znanost temelji na zaupanju, da so avtorji dejansko opravili raziskavo in da morebitni konflikti interesov niso prikriti. V tem primeru je bil konflikt interesov ne le prikrit, ampak je bil sam razlog za nastanek dokumenta.

Zlati standard regulatorjev

Zakaj je ta umik pomemben danes, ko je glifosat že tako ali tako pod drobnogledom javnosti? Ker študija Williams et al. (2000) ni bila zgolj ena izmed mnogih. Bila je referenčna točka.

Skozi leta so se nanjo sklicevale regulatorne agencije po vsem svetu, vključno z ameriško Agencijo za varstvo okolja (EPA) in Evropsko agencijo za varnost hrane (EFSA). Ko so uradniki odločali o podaljšanju dovoljenj za uporabo glifosata, so se opirali na zaključke te študije kot na dokaz, da herbicid ni kancerogen.

Ironija je v tem, da je Mednarodna agencija za raziskave raka (IARC), ki deluje pod okriljem Svetovne zdravstvene organizacije, že leta 2015 glifosat uvrstila med verjetno kancerogene snovi za ljudi. Ta odločitev je sprožila vihar tožb v ZDA, ki so kasneje Bayer (ki je leta 2018 prevzel Monsanto) stale milijarde dolarjev. Kljub temu je znanstveni konsenz, ki ga je pomagala graditi prav zdaj preklicana študija, omogočil, da je herbicid ostal na policah in njivah po vsem svetu.

Zapoznelo pravico

Vprašanje, ki si ga danes zastavlja akademska skupnost, je: zakaj je trajalo tako dolgo? Od razkritja Monsanto Papers je minilo osem let. Dokazi o tem, da so roko pri pisanju vodili vodilni kadri Monsanto, niso novi.

Revija Regulatory Toxicology and Pharmacology je bila v preteklosti že večkrat deležna kritik zaradi domnevno preveč prijaznega odnosa do industrije. Dolgoletno oklevanje pri umiku članka, kljub očitnim dokazom o kršitvi etičnih standardov, meče slabo luč ne le na avtorje, temveč tudi na proces medsebojnega pregleda (»peer review«), ki bi moral služiti kot varnostni ventil znanosti.

Za kritike uporabe pesticidov je petkov umik članka velika moralna zmaga, toda prihaja z grenkim priokusom. Škoda je bila namreč že storjena. Milijoni ton herbicida so bili v zadnjih dveh desetletjih razpršeni v okolje, deloma prav zaradi zagotovil, ki so temeljila na tej lažni znanstveni premisi.

Kaj sledi?

Nekatera podjetja se še naprej borijo za ohranitev glifosata na trgu. Vendar pa postaja obramba vse težja. Ko padejo ključni stebri obrambe – in študija iz leta 2000 je bila eden najmočnejših nosilnih stebrov –, se celotna zgradba začne majati.

Ta dogodek bo verjetno sprožil nov val pritiskov na regulatorne organe v Bruslju in Washingtonu, da ponovno preučijo svoje pretekle odločitve. Če so te temeljile na prevari, ali so še vedno veljavne?

[Glifosat](#)[Umik študije](#)[Agrokemična Industrija](#)[Monsanto](#)[Akademska](#)
[Integriteta](#)[Ghostwriting](#)[Toksikologija](#)[Regulatorne](#)
[Agencije](#)[Kancerogenost](#)[Znanstvena Etika](#)